

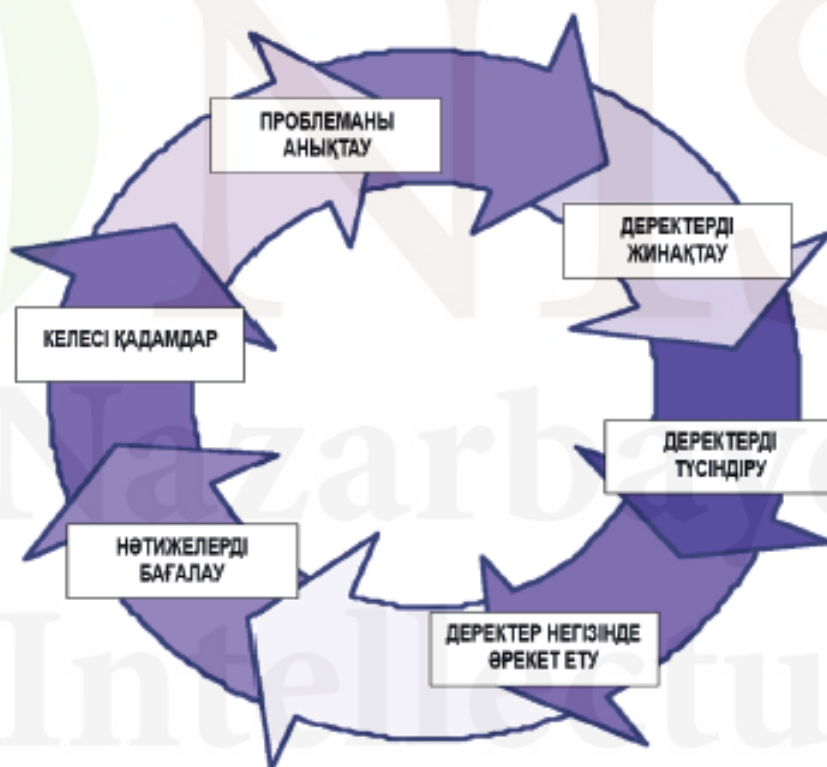
ІС-ӘРЕКЕТТЕГІ ЗЕРТТЕУДІ ІСКЕ АСЫРУ

Іс-әрекеттегі зерттеу кезеңдері

Іс-әрекеттегі зерттеудің әртүрлілігіне қарамастан, оның барлық түрлеріне тән жалпы элементтері бар, олардың сипаттамалары Уолтерс-Адамстың (2006) еңбектерінде қарастырылған, атап айтқанда:

- іс-әрекеттегі зерттеуді өз тәжірибесін түсінуге және жетілдіруге тырысатын мұғалімдер жүзеге асырады. Бұл іс-әрекеттегі зерттеуге жекелік сипат беріп, білім беру тәжірибесі жүргізілген жағдайды сын тұрғысынан ойластыруға немесе оны мойындауға әкелуі мүмкін. Бұл жағдайда зерттеу іргелі сипатта бола алмайды.
- іс-әрекеттегі зерттеу жоспарлау, әрекет ету және әрекет туралы ойлану үдерісі арқылы жүзеге асады. Бұл оны «әрекет-рефлексия» циклі ретінде қабылдауға мүмкіндік береді.
- іс-әрекеттегі зерттеу тәжірибе туралы деректерді жинақтауды қамтиды.
- іс-әрекеттегі зерттеу өз тәжірибелерінде өзгеріс енгізуді жоспарлап, ол іске асырылған өзгерістердің тиімділігін көруге тырысатын мұғалімдер үшін тән.
- іс-әрекеттегі зерттеу жүйелілік және ғылымилық қағидаттарына сәйкес келеді.

Іс-әрекеттегі зерттеу барысында талдау жүргізіп, білімді қалыптастырған адамдар – практиктер (Waters-Adams, 2006).

Іс-әрекеттегі зерттеудің кезеңдері

1. ПРОБЛЕМАЛЫ САЛАЛАРДЫ АНЫҚТАУ

Мұғалімдерде тәжірибе барысында туындайтын, жауап алуды қалайтын бірқатар өзекті сұрақтары болатыны сөзсіз, алайда сұрақтардың арасынан күнделікті жұмыста аса маңызды және қызықты болып табылатын бір мәселені анықтап алу маңызды. Бұл іс-әрекеттегі зерттеудің бірінші кезеңі болып табылады. Бұл кезеңде жан-жақты жоспарлау зерттеуді бастағанда қателікті болдырмауға көмектеседі, әрі мәселені зерттеу барысында көңілі қалмай, ынтамен жұмыс істеуге септігін тигізеді. Проблеманы зерттеуді бастар алдында бірнеше критерийлерді ескеру қажет болады. Ферранстың (2000) пайымдауынша, зерттеу мәселесі болып табылатын проблемалар:

өзекті болуы керек;
жоғары деңгейлі сұрақ болуы керек;
жаргондарды қатыстырмай, қарапайым тілді пайдалана отырып жазылуға тиіс;
қысқа болуы керек;
тәжірибелік маңызы болуы керек;

Зерттеу сұрақтарын қалыптастыру

Нақты, анық баяндалған сұрақты қалыптастыру зерттеуіңіздің сұрағына жауап беру жолында деректерді жинақтауда, қандай деректердің ең пайдалы екендігін анықтауға көмектеседі. Оның үстіне зерттеу жүргізу барысында нақты мақсатыңыз болса, сіз зерттелетін мәселеге тікелей қатысы жоқ көптеген ақпаратты жинауға уақыт жұмсамайсыз. Төмендегі мысалда мұғалімнің өзінің алғашқы кең ауқымды тәсілін қалай тарылтқаны көрсетілген.

Әдебиетті пайдалану және шолу

Әдебиетпен жұмыс істеу зерттеу үдерісінің маңызды бөлігі болып табылады.

Егер Сіз бұны мұқият әрі сындарлы, сыни ойластырып орындаған болсаңыз, онда үдеріс сіздің идеяларыңызды пысықтауға және сіздің зерттеу сұрағыңызды бағыттауға жәрдемдеседі, сонымен қатар сіздің зерттеу жобаңызды жоспарлаудың ажырамас бөлігіне айналады. Әдебиеттер көздеріне шолу жасаудың пайдалылығын және оны жасау керектігін растайтын үш негіз бар:

1. Сіз қызығушылық танытып отырған сала туралы белгілі бір жағдайлар туралы сізді құлақтандыруға және сізге осы саладағы басты идеяларды айқындауға көмектеседі;

2. Қазіргі бар әдебиетті іздестіру барысында сіз қаралып отырған мәселе мен басқа пәндік салалардың арасындағы өзара байланыс жөнінде түсінік аласыз. Осылайша, тақырып туралы едәуір қомақты білім аласыз, сонымен қатар сіздің осы тақырып бойынша біліміңізді тереңдете түсетін, зерттеуге әбден лайық жаңа салаларды анықтауға мүмкіндік аласыз;

3. Жұмысқа кірісіп, осы саланы зерттеумен айналысып отырған басқа да адамдардың әдістерін зерделеп, сіз олардың ортақ білімге қосқан үлестерімен танысасыз. Нәтижесінде әрбір зерттеуші тақырыпты қалай зерделегені туралы түсінетін боласыз.

2. ДЕРЕКТЕРДІ ЖИНАҚТАУ

Деректерді жинақтау қандай іс-әрекеттер қабылдану тиістігін айқындауда маңызды кезең болып табылады. Деректердің кейбір көздері сыныпта немесе мектепте не болып жатқанын жақсы түсіну үшін көмектесе алады. Қазіргі кезде деректерді жинаудың кең тараған бірқатар тәсілдері бар, мысалы::

Сынып журналынан алынған ақпарат.
Сауалнама жүргізу.
Жеке істерді зерделеу.
Кездесулер, кеңестер хаттамалары.
Жауап алу.
Бейнежазбалар.
Оқушылардың оқу үлгерімі, сабаққа қатысуы жөніндегі есептер.
Өзін өзі бағалау.
Сұхбат алу.
Жобалар, сөз сөйлеу, баяндама жасау.
Портфолио.
Жағдайды зерттеу.
Оқушылар жұмыстарының үлгілері.
Аудиожазбалар.
Фотосуреттер.
Конспектілер.
Фокус-тобы жұмысының материалдары.
Бақылау, қадағалау.
Тексеру парақтары.

Зерттеліп отырған мәселе үшін неғұрлым қолайлы болып табылатын деректерді жинақтауға арналған құрал таңдаңыз. Деректер бағыттарды және тақырыптарды айқындауға көмек беретіндей етіп ұйымдастырылуы тиіс. Деректер сынып, мектеп бойынша, жыныстық тиесілілігі бойынша, бағалар деңгейі бойынша жүйеленуі мүмкін және т.б.

3. ДЕРЕКТЕРДІ ТҮСІНДІРУ/ТАЛДАУ

Зерттеу үдерістері басталған соң бірден деректерді жинақтауды бастау керек. Сонымен қатар деректерді жинақтауды бастағаныңызға дейін есептің жүргізу ретін және сақтау жүйесін белгілеп алу қажет. Күнделікті жүргізу осыны жасаудың ең оңай тәсілі болып табылады. Деректерді жинақталуына қарай жазып отырыңыз.

Деректерді жинақтау кезінде Сізге кездескен мәнмәтін және кез келген ерекшеліктер немесе проблемалар туралы ақпаратты жазып отырыңыз. Бұл дереккөздерді логикалық санаттарға ұйымдастыруға және топтастыруға жәрдемдеседі. Ұсынылған құралдарды пайдалана отырып деректерді өзгерткеніңізге дейін ең маңызды көздерді іріктеуге назар аударыңыз.

4. НӘТИЖЕЛЕРДІ БАҒАЛАУ

Жақсару бар ма екенін көру үшін зерттеудің ықпалы бағалануы тиіс, оны мынадай сұрақтарды қою арқылы анықтауға болады:

Жақсару шын мәнінде болды ма және де алынған деректер мұны растай ма?

Егер тәжірибе жақсармаса, жақсы нәтижелерді алу үшін іс-әрекетке қандай өзгерістер енгізу керек?

Сипаты бойынша іс-әрекеттегі зерттеу циклді үдеріс болып табылады. Бұл үдеріс осымен тоқтауы міндетті емес. Алдыңғы жүргізілген зерттеу кезінде Сіз жинақтаған ақпарат зерттеудің жаңа сұрақтарын көтеруі мүмкін. Сондықтан іс-әрекеттегі зерттеу – үздіксіз үдеріс. «Іс-әрекеттегі зерттеуші және педагогикалық көшбасшы» рөлінде Сіз білім беруді бағалауға және өзіңіздің мектебіңізді жақсарту жолдарын іздестіруге ұдайы қатысасыз.